

Wpływ Bazylei III na procykliczność działalności kredytowej

Wprowadzenie

Gospodarka charakteryzuje się cyklicznością. W konsekwencji wyniki finansowe przedsiębiorstw i instytucji finansowych wahają się. Zmienność ta ma szczególne znaczenie w przypadku banków, ponieważ pogorszenie rentowności i perspektyw determinuje ograniczenie działalności kredytowej, co w konsekwencji wpływa negatywnie na działalność przedsiębiorstw i sytuację całej gospodarki. Cykliczność od wielu lat jest przedmiotem rozważań w kontekście możliwych sposobów złagodzenia jej negatywnych skutków, w tym także poprzez poszukiwanie optymalnego poziomu restrykcyjności regulacji ostrożnościowych, który zapewniałyby zrównoważony rozwój gospodarczy. Dotychczasowe dokonania regulatorów rynków finansowych wskazują jednak, że regulacje ostrożnościowe niestety miały charakter procykliczny. Szczególnie było to widoczne podczas kryzysu *subprime* (Marcinkowska 2010). W reakcji na przebieg i konsekwencje tego kryzysu zostały opracowane postanowienia Bazylei III¹, która obowiązuje banki do zwiększenia ilości i jakości posiadanego kapitału. Według Jean-Claude Tricheta, byłego prezesa EBC, nowe regulacje powinny spowodować zasadnicze umocnienie globalnych standardów kapitałowych, dzięki czemu odporność systemu bankowego na zaburzenia będzie mniejsza. Jednak niektórzy eksperci sygnalizują negatywne konsekwencje przyjętych rozwiązań regulacyjnych, twierdząc jednocześnie, że

¹ Bazylea III – zbiór zalecanych praktyk rynkowych opracowany przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (ang. *Basel Committee on Banking Supervision*), w skład którego wchodzi prezesi banków centralnych z 27 krajów: Argentyny, Australii, Belgii, Brazylii, Kanady, Chin, Francji, Niemiec, Hongkongu, Indii, Indonezji, Włoch, Japonii, Korei, Luksemburga, Meksyku, Holandii, Rosji, Arabii Saudyjskiej, Singapuru, RPA, Hiszpanii, Szwecji, Szwajcarii, Turcji, Wielkiej Brytanii oraz Stanów Zjednoczonych. Pierwsza wersja pakietu Bazylea III została opublikowana w grudniu 2010 r., a wersja ostateczna w czerwcu 2011 r. (BCBS, *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*, Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, Basel 2011).

regulacje te mogą przyczynić się do nowego krachu kredytowego (ang. *credit crunch*). Według nich, argumentem na poparcie tej tezy jest znaczące ograniczenie działalności kredytowej banków, wynikające z konieczności spełniania wyższych wymogów kapitałowych i płynnościowych, oraz możliwość wzrostu ceny pieniądza w wyniku ograniczenia jego podaży. Pojawiającym się w tej dyskusji kontrargumentem jest to, że implementacja nowych wymagań będzie odbywała się stopniowo w okresie kilku lat (pełna implementacja do 2019 r.) i z tego powodu zmiany te nie powinny stanowić zagrożenia dla odradzającej się gospodarki Unii Europejskiej (Grzesiak 2012).

Od 1 stycznia 2014 r. obowiązują postanowienia rozporządzenia CRR² i dyrektywy CRD IV³, które są implementacją postanowień Bazylei III (po nieznacznych korektach) do systemu prawnego UE. Jednym z celów tych aktów prawnych jest m.in. wyeliminowanie efektu procykliczności działalności kredytowej (lub znaczące jej ograniczanie). Powstaje zatem pytanie: jaki będzie wpływ CRR/CRD IV (Bazylea III) na procykliczność działalności kredytowej?

Celem niniejszego artykułu jest ocena, wykonana zgodnie z najlepszą wiedzą, rozwiązań antycyklicznych zaimplementowanych w postanowieniach Bazylei III, ich potencjalnej skuteczności oraz innych konsekwencji dla sektora bankowego i całej gospodarki. Przeprowadzona analiza dotyczy zarówno dedykowanych rozwiązań przeciwdziałania cykliczności działalności kredytowej, jak również narzędzi, których oddziaływanie na przedmiotowy problem ma charakter pośredni.

1. Zjawisko procykliczności działalności kredytowej

Procykliczność działalności kredytowej jest zjawiskiem wynikającym ze wzajemnych powiązań między sektorem finansowym i realnym. Z reguły powiązania te mają charakter katalizatora interakcji tych sektorów. W konsekwencji, amplituda wahań cyklu koniunkturalnego rośnie i może powodować niestabilność finansową. Zjawisko takie można było zaobserwować podczas ostatniego kryzysu finansowego. Znaczna część gospodarki światowej, w tym sektor bankowy, doświadczyła ogromnych strat. Spowodowało to znaczące trudności podmiotów gospodarczych w pozyskaniu kapitałów i skłoniło banki do ograniczenia aktywności kredytowej (Matuszyk 2012). Rozmiar tych konsekwencji powoduje, że odpowiedź na postawione we wstępie pytanie jest niezmiernie istotna, w szczególności w kontekście stabilności finansowej oraz zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. UE L 176 z 27.06.2013, z późn. zm.).

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.U. UE L 176 z 27.06.2013, z późn. zm.).

Można zaobserwować, że poziom potencjalnych strat na portfelach kredytowych banków wykazuje tendencję odwrotną do cyklu koniunkturalnego (niższy podczas ożywienia i wyższy w okresie recesji). Ich poziom identyfikowany jest przez banki za pomocą tworzonych rezerw celowych na ryzyko. Ponieważ tworzone są one w koszty banku, ich procykliczność wpływa na zmienność i procykliczność zysków banków. W efekcie przekłada się to na poziom zysków zatrzymanych i bazy kapitałowej banków (kapitał zapasowy, a w konsekwencji fundusze własne), który ostatecznie uzależniony jest od woli właścicieli. Ponadto, wartość odzyskiwanego długu w okresie recesji jest niższa – często w znacznym stopniu – niż w okresie ekspansji, co wykazał Frye (2000). Na podstawie danych firmy Moody's oszacował on, że skuteczność windykacji wierzytelności (mierzona wartością odzyskanego długu) w okresie recesji jest niższa o około jedną trzecią niż w fazie ożywienia. Zjawisko to ma szczególnie istotne znaczenie przy stosowaniu przez banki do szacowania wymogów kapitałowych tzw. zaawansowanego modelu wewnętrznych ratingów (ang. *Advanced Internal Ratings-Based* – AIRB). Model ten umożliwia stosowanie przez bank własnych oszacowań wartości stopy odzysku i jej korygowanie (obniżanie) w przypadku, gdy współczynnik wypłacalności spada, a ratingi ulegają pogorszeniu (Matuszyk 2012). Taka praktyka dodatkowo stymuluje i intensyfikuje zjawisko procykliczności.

Zagadnienie procykliczności kredytowej było przedmiotem licznych publikacji, w których akcentowano bardzo różne przyczyny i konsekwencje jej występowania. Blum i Hellwig (1995) na podstawie swoich badań dochodzą do wniosku, że regulacje dotyczące adekwatności kapitałowej odgrywają znaczącą rolę w kontekście procykliczności działalności kredytowej oraz mogą mieć wpływ na fluktuacje makroekonomiczne. Jeśli negatywne szoki w odniesieniu do zagregowanego popytu ograniczą zdolność przedsiębiorstw do spłaty ich zadłużenia, skutkiem tego będzie obniżenie wyników finansowych, a w dalszej kolejności kapitałów banków. W tej sytuacji wymogi kapitałowe mogą prowadzić do ograniczenia skali działalności kredytowej banków, a zatem i inwestycji w gospodarce. Tanaka (2001) badając wpływ regulacji bankowych na podaż kredytów dochodzi do konkluzji, że oprócz nadmiernej wrażliwości dostępności kredytu na zmiany makroekonomiczne, ograniczają one także możliwość stymulacji gospodarki za pomocą narzędzi polityki pieniężnej. Efekt ten spowodowany jest przez ograniczenia kapitałowe banków. Z kolei Chen (2001), posługując się modelem dynamicznym wykazał, że obligatoryjne wymogi kapitałowe oraz konieczność ustanawiania zabezpieczenia udzielanych kredytów dla przedsiębiorstw wzmacniają amplitudę wahań rozmiarów działalności kredytowej. W modelu tym banki, z uwagi na niewielkie rozmiary bazy kapitałowej i bezwzględne ograniczenia kapitałowe, nie mogą we właściwy sposób rozwijać działalności biznesowej i pozyskać odpowiedniego wolumenu depozytów. W konsekwencji skłania to je do ograniczania rozmiarów akcji kredytowej. Inne spojrzenie zaprezentowali Goodhart, Hofmann i Segoviano (2004) twierdząc, że regulacje ostrożnościowe dopuszczające możliwość uwzględniania

aktualnego poziomu ryzyka na rynku, będą bardziej sprzyjały procykliczności działalności kredytowej niż regulacje pozbawione takiej możliwości, niezależne od bieżącego poziomu ryzyka. Jednocześnie zauważają oni, że banki wykazują tendencję do utrzymywania dodatkowego bufora bezpieczeństwa ponad minimalny poziom wymaganego kapitału. Caruana (2005) sformułował tezę, że właściwe zarządzanie ryzykiem w ramach drugiego filara powoduje, że banki lepiej prognozują oczekiwaną zmienność warunków. W konsekwencji sprzyja to możliwości wcześniejszego opracowania odpowiednich procedur przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom, a tym samym zniwelowaniu ewentualnej konieczności ograniczenia podaży kredytów. Aspekt ten stanowił podstawę analizy przeprowadzonej przez Kajutha (2006), która wykazała, że właściwa kontrola ryzyka przez banki i dodatkowe bufony bezpieczeństwa wpływają pozytywnie na redukcję procykliczności. Trzeba jednak pamiętać, że poziom tych dodatkowych buforów może różnić się w poszczególnych bankach. Zagadnienie procykliczności wymogów kapitałowych było przedmiotem analiz Saurina i Trucharte (2007) oraz Repullo, Saurina, Trucharte (2009), z których wynika, że regulacje kapitałowe mogą wpływać na dostępność kredytów i cykl koniunkturalny, a sposobem przeciwdziałania procykliczności mogą być rezerwy dynamiczne lub właściwe rozwiązania w zakresie wymogów kapitałowych. Z kolei Shin (2010) rozważa wpływ antycyklicznych wymogów kapitałowych oraz systemu statystycznych rezerw dynamicznych na złagodzenie negatywnych efektów wydłużenia łańcucha pośrednictwa finansowego (Grzesiak 2012).

Niezależnie od przytoczonych różnorodnych wyjaśnień zjawiska procykliczności kredytowej, trudno nie zgodzić się z opinią, że w rzeczywistości ma ono wiele, często wzajemnie połączonych, przyczyn (Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji...* 2010). Wśród nich można wymienić także ograniczenia metod pomiaru ryzyka (stosowane uproszczenia) oraz asymetrie informacyjne w relacji klient – bank. Faktem jest, że wskaźnik nieterminowo obsługiwanych kredytów w okresie ożywienia gospodarczego kształtuje się zazwyczaj na niskim poziomie. Poziom ten zauważalnie rośnie pod koniec ekspansji, a w następstwie kryzysu można zaobserwować jego gwałtowny i znaczący wzrost (Berger, Udell 2003). Można wnioskować więc, że w okresach dobrej koniunktury banki, dążąc do maksymalizacji zysków, podejmują znacznie większe ryzyko, którego skutki ujawniają się dopiero podczas spowolnienia gospodarczego. W podobnym tonie wypowiadał się Greenspan (2001), który krytykował organy nadzoru za to, że akceptują praktykę udzielania przez banki kredytów o podwyższonym ryzyku w szczycie cyklu koniunkturalnego (Matuszyk 2012). Nie ulega więc wątpliwości, że wobec skali konsekwencji dla gospodarki wynikających z takich praktyk, konieczne staje się wypracowanie odpowiedniego narzędzia, które pozwalałoby na skuteczne sterowanie podażą kredytów i tym samym ograniczenie procykliczności działalności kredytowej banków.

2. Procykliczne oddziaływanie Bazylei II

Regulatorzy sektora bankowego w ramach pakietu Bazylea II⁴ opracowali szereg narzędzi, których celem było zmniejszenie podatności banków na fluktuacje rynkowe, w tym również podaży kredytów, i zapewnienie stabilności systemu finansowego. Osiągnięcie tego celu miał gwarantować m.in. tzw. wymóg kapitałowy (ang. *Capital Requirement*), który w założeniu miał zabezpieczać banki przed materializacją strat z tytułu podejmowanego ryzyka. Jest on jednym z trzech filarów, na których opierają się regulacje ostrożnościowe dotyczące adekwatności kapitałowej. Pozostałe filary to Proces Analizy Nadzorczej (ang. *Supervisory Review Process* – SREP), w tym Proces Oceny Adekwatności Kapitału Wewnętrznego (ang. *Internal Capital Adequacy Assessment Process* – ICAAP) oraz zasady ujawniania informacji o zarządzaniu ryzykiem i kapitałem, w tym o adekwatności kapitałowej (Grzesiak 2012). Konieczność modyfikacji tego pakietu wynikała z ujawnionych podczas ostatniego kryzysu finansowego jego słabości, w tym również w zakresie procykliczności działalności kredytowej.

Procykliczność była najszerzej dyskutowaną wadą Bazylei II. Wynikała ona z istotnej modyfikacji metod kalkulacji wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, która uzależniła od ratingu kredytobiorcy/emitenta papierów wartościowych wysokość wymaganego kapitału. Miało to pozytywne konsekwencje dla bezpieczeństwa banku w danym momencie, ponieważ powodowało, że poziom kapitału był adekwatny do aktualnie podejmowanego poziomu ryzyka. Jednocześnie jednak, w dłuższym okresie, narażało to bank na negatywne skutki dekonstrukcji, podczas której z reguły następuje pogorszenie ratingów. Zarzutem było właśnie to, że mechanizm ten stymulował i wzmacniał procykliczne zachowania banków. Bazylea II niejako sprzyjała wzrostowi rozmiarów działalności kredytowej w okresach ożywienia gospodarczego, a w okresach dekonstrukcji – w konsekwencji wyższych wymogów kapitałowych – powodowała konieczność ograniczania akcji kredytowej. Wpływ na to miała wspomniana formuła kalkulacji wymogów kapitałowych, ale również specyfika ocen ratingowych i ich zależność od etapu cyklu koniunkturalnego. Ratingi zazwyczaj wykazują tendencję zgodną z cyklem koniunkturalnym, dlatego w okresach rozwoju banki miały niższe wymogi kapitałowe, a w okresach recesji wyższe (na skutek obniżenia ocen ratingowych). W konsekwencji poziom wymaganego kapitału wykazywał wahania w zależności od przebiegu cyklu. Zjawisko takie było szczególnie zauważalne w przypadku banków stosujących zaawansowane metody kalkulacji wymogów kapitałowych. Można je było zaobserwować, choć na mniejszą skalę, także w przypadku ban-

⁴ Bazylea II (Nowa Umowa Kapitałowa) – opublikowany przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego zbiór najlepszych praktyk rynkowych w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym w sektorze bankowym oraz utrzymywania bezpiecznego poziomu kapitałów przez banki (*International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – A Revised Framework Comprehensive Version*, Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, Basel 2006).

ków stosujących metodę standardową, w której wagi ryzyka są zależne od klasy ekspozycji i ratingu zewnętrznego (Marcinkowska 2010).

Warto również zaznaczyć, że wpływ Bazylei II na wzmocnienie procyklicznych zachowań banków był dostrzegany jeszcze przed tym, zanim jej postanowienia zaczęły obowiązywać (Bancarewicz 2004). Altman i Saunders (2001), a także Altman, Bharath, Saunders (2002) sygnalizowali, że wymogi kapitałowe uzależnione od ratingów nadawanych przez zewnętrzne agencje będą wzrastały w okresie dekonjunktury, gdy banki osiągają słabsze wyniki finansowe, wpływając na pogłębienie niekorzystnej sytuacji. Postulowali jednocześnie, że powinny one działać wyprzedzająco, aby w okresie dobrej koniunktury banki mogły akumulować kapitał. Postulat ten stanowiłby z pewnością, z perspektywy stabilności systemu finansowego i procykliczności działalności kredytowej, lepsze rozwiązanie. Jest ono jednak nierealne, m.in. ze względu na asymetrię informacyjną i niedoskonałość procesów rynkowych. Analizując praktykę agencji ratingowych w okresie kryzysów można zaobserwować, że ich reakcja następowała z reguły dopiero po wystąpieniu zjawisk kryzysowych, a bank powinien określać poziom wymaganego kapitału w podejściu prospektywnym. Problem ocen ratingowych i ich wad był dość szeroko dyskutowany. Na przykład Amato i Furfine (2003) przeprowadzili badania ratingów Standard & Poor's nadawanych w latach 1981–2001, dochodząc do konkluzji, że oceny nadawane firmom nie ulegały znaczącej zmianie, nawet w okresie dekonjunktury gospodarczej, ponieważ opierały się one na analizie kondycji firm w znacznie dłuższym horyzoncie czasu niż tylko okres spowolnienia gospodarczego. Jednocześnie jednak dogłębna analiza zmian ratingów wykazała, że główną ich przyczyną jest procykliczność, a stopień ewentualnej obniżki ratingu przez agencje ratingowe był nadmierny. Zidentyfikowane zjawisko, według autorów badania, mogło powodować procykliczne kształtowanie się poziomu wymogów kapitałowych, a tym samym ograniczenie dostępności kredytów dla gospodarki. Sygnalizowano nawet, że sektor bankowy może stać się akceleratorem amplitudy cyklu koniunkturalnego (Dziekoński 2004).

W kontekście powyższych rozważań, a przede wszystkim w świetle przyczyn i skutków ostatniego kryzysu finansowego, oczywista stała się konieczność nowelizacji Bazylei II. Skala i zasięg tego kryzysu zainicjowały dyskusję nad szerszym wykorzystaniem narzędzi makroostrożnościowych (ang. *macroprudential tools*) w celu ograniczenia fluktuacji związanych ze zmianami cyklu finansowego (Grzesiak 2012). Ponadto, ujawnione niedoskonałości dotychczasowych regulacji, w tym także intensyfikacja zjawiska procykliczności działalności kredytowej i jego konsekwencje dla gospodarki, zaowocowały opracowaniem pakietu Bazylea III. Jego postanowienia, po niewielkiej korekcie na forum Unii Europejskiej, zostały zaimplementowane do systemu prawnego i obowiązują od początku 2014 r.

3. Bazylea III – nowe rozwiązania antycykliczne

Istotą reformy w ramach Bazylei III jest zwiększenie skuteczności uregulowań dotyczących bezpieczeństwa banków oraz zniwelowanie ich negatywnego wpływu na zaufanie w sektorze bankowym i procykliczność systemu finansowego, przy jednoczesnym utrzymaniu konkurencyjnej pozycji sektora bankowego wobec innych sektorów. W praktyce oznacza to wyższe wymogi kapitałowe, przy jednoczesnym zwiększeniu jakości kapitału regulacyjnego (ograniczenie dotychczasowego zakresu składników kwalifikowanych do funduszy własnych, co w efekcie spowoduje spadek ich poziomu) oraz dodatkowe narzędzia polityki ostrożnościowej: współczynnik dźwigni finansowej i wskaźniki dotyczące płynności. Banki uznane za globalnie i systemowo istotne, zobowiązane są do utrzymywania jeszcze wyższego poziomu kapitału (dodatkowy bufor kapitałowy). Ponadto wprowadzono także dodatkowe wymogi kapitałowe (np. *Credit Value Adjustment* – CVA). W efekcie powoduje to znaczące zwiększenie restrykcyjności regulacji ostrożnościowych, uzasadniane przede wszystkim konsekwencjami ostatniego kryzysu i obserwowanymi zjawiskami podczas jego przebiegu, jak również – wspomnianymi wcześniej – identyfikowanymi niedoskonałościami poprzednich regulacji.

Problem procykliczności działalności kredytowej był przedmiotem szczegółowej analizy podczas projektowania rozwiązań implementowanych w Bazylei III (Komisja Europejska, *Streszczenie oceny skutków...* 2011). W konsekwencji określono środki przeciwdziałania procykliczności, które obejmują: jednolity zbiór przepisów, antycykliczny bufor kapitałowy, wprowadzenie wskaźnika dźwigni, zmniejszoną zależność od agencji ratingowych przy określaniu norm ostrożnościowych oraz ramy współpracy na potrzeby podejmowania dalszych działań celem zwiększenia dostępności kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Celem wprowadzenia jednolitego zbioru przepisów jest nie tylko ograniczenie arbitrażu regulacyjnego, ale również ograniczenie procyklicznych skutków asymetrycznego zmniejszenia podaży kredytów w państwach stosujących bardziej restrykcyjne wymogi kapitałowe. Integracja unijnego sektora bankowego sprzyjała do tej pory ograniczaniu zaangażowania kredytowego przez banki międzynarodowe w krajach, w których organy nadzoru ustalały bardziej restrykcyjne wymogi regulacyjne niż w pozostałych państwach (Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji...* 2012). Praktyka taka obecnie została ograniczona, z uwagi na wprowadzenie przedmiotowych rozwiązań w formie rozporządzenia.

Antycykliczny bufor kapitałowy jest rozwiązaniem nowym, którego celem jest sterowanie (schładzanie i pobudzanie) tempa przyrostu akcji kredytowej, a jego wysokość zależeć będzie od kształtowania się rozmiarów działalności kredytowej sektora bankowego w danym kraju⁵. W praktyce będzie dodawany on do bufora

⁵ Bufor antycykliczny ma charakter specyficzny dla instytucji. W przypadku banków transgranicznych obligatoryjny poziom bufora określany będzie jako średnia wartość na całym obszarze aktywności tych instytucji, ważona udziałami ekspozycji z poszczególnych jurysdykcji.

ochronnego, co w konsekwencji będzie wpływało na możliwość kształtowania polityki dywidendowej banków. Jego wartość ma wahać się od 0% do 2,5% całkowitego wymogu kapitałowego – w zależności od kształtowania się cyklu kredytowego i ryzyka związanego z zagrożeniem nadmiernym wzrostem akcji kredytowej w danym państwie (Kochaniak 2011). W wyjątkowych sytuacjach, na wniosek Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego, może on przyjmować wartość wyższą. Mechanizm ten ma umożliwić właściwą reakcję wymogów regulacyjnych na narastanie ryzyka na poziomie makroekonomicznym, jak i złagodzić cykliczność tych wymogów. Poziom tego bufora ma być ustalany m.in. na podstawie tzw. odchylenia relacji kredytu do PKB (ang. *credit to GDP gap*). Miara ta odzwierciedla odchylenie relacji wartości kredytów dla niefinansowego sektora prywatnego do PKB w danym kwartale od jej długookresowego trendu wyznaczonego przy pomocy filtra Hodricka i Prescottta (filtr HP). Im silniejsze odchylenie od trendu, tym wartość bufora będzie większa, a kiedy odchylenie powróci do poziomu nieprzekraczającego długookresowego trendu (lub dopuszczalnej dolnej granicy odchylenia), środki z bufora zostaną uwolnione (BCBS 2010). W efekcie podaż kredytu w okresach dekoniunktury nie będzie ograniczana, co sprzyjałoby spirali bankructw i dalszemu spadkowi koniunktury, a w okresach ożywienia gospodarczego będzie racjonowana, przeciwdziałając nadmiernemu poziomowi ryzyka systemowego⁶.

Wskaźnik dźwigni jest narzędziem, które ma na celu ograniczenie zjawiska arbitrażu kapitałowego, który w konsekwencji powodował nieuzasadniony wzrost wartości bilansu banku bez zapewnienia adekwatnego poziomu kapitału, a tym samym nadmierny wzrost ryzyka systemowego (transfer ryzyka z banku do gospodarki). W efekcie powinno to ograniczyć nadmierne rozmiary działalności kredytowej banków w okresie dobrej koniunktury, kiedy wymogi kapitałowe wykazują tendencję spadkową powodując, że banki mają możliwość zwiększania wartości bilansów bez odpowiedniego zwiększania kapitału (Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji...* 2012). Ograniczanie dźwigni finansowej jest rozwiązaniem stosowanym od lat w USA, gdzie wskaźnik ten odnosił się jednak tylko do pozycji bilansowych. W wyniku tego, można było zaobserwować częstą praktykę przenoszenia przez banki ryzyka z bilansu na pozycje pozabilansowe. Wobec powyższego, wielu specjalistów wskazywało na konieczność uwzględnienia także ryzyka generowanego przez transakcje pozabilansowe – w celu zapewnienia skuteczności działania wymogu kapitałowego. Jednym z nich był m.in. Blum (2007), który badał zasadność wprowadzenia ograniczenia dźwigni finansowej jako rozwiązania ostrożnościowego. Model ten zakładał, że występują dwie grupy

⁶ Więcej na temat buforów w: *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms and amending Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial conglomerate*, European Commission, Brussels 2011, s. 112–120.

banków – bezpieczne (znany zwrot z działalności) i ryzykowne (losowy zwrot z działalności), a regulator ustala wysokość wymogu kapitałowego na podstawie zadeklarowanego przez dany bank poziomu ryzyka. Jednocześnie regulator nie ma możliwości ustalenia *ex ante*, który z banków jest ryzykowny, a który bezpieczny. Może to określić *ex post* i to tylko czasami. Banki, z uwagi na dążenie do maksymalizacji zysków, są bezpośrednio zainteresowane utrzymywaniem wymogu kapitałowego na możliwie najniższym poziomie (koszt finansowania kapitału jest wyższy od kosztu depozytu). Autor na podstawie tego modelu udowodnił, że w warunkach ograniczonych możliwości nadzorcy w zakresie identyfikowania i sankcjonowania banków zaniżających faktyczny poziom ryzyka (niższy wymóg kapitałowy), wprowadzenie dodatkowego wymagania w postaci maksymalnej dźwigni finansowej może skłonić je do zmiany postępowania, a w konsekwencji utrzymywania wymogu kapitałowego na adekwatnym poziomie (Strzeliński 2012).

Agencje ratingowe oraz modele szacowania wymogów kapitałowych oparte na parametrach rynkowych mogą znacząco wpływać na rzeczywisty poziom kapitałów banków. Jak wcześniej wskazano, ratingi zewnętrzne są ściśle skorelowane z cyklem koniunkturalnym, co powoduje, że uzależnione od nich wymogi kapitałowe charakteryzują się cyklicznością, przynajmniej na poziomie poszczególnych ekspozycji. Problem ten dotyczy szczególnie banków, które stosują metodę standardową obliczania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, ze względu na dużą zależność tej metody od ratingów zewnętrznych. Z uwagi na powyższe, banki obecnie zachęcane są do korzystania z ratingów wewnętrznych i jednoczesnego ograniczania wrażliwości wymogów kapitałowych od ratingów zewnętrznych, a także ścisłego i precyzyjnego uregulowania sposobu korzystania z ratingów zewnętrznych (Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji...* 2012).

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią jeden z filarów unijnej gospodarki, z uwagi na rolę, jaką odgrywają w stymulowaniu wzrostu gospodarczego i tworzeniu miejsc pracy. Tempo wzrostu unijnej gospodarki uzależnione jest m.in. od dostępności kapitału i finansowania dla tego sektora. Dostępność ta warunkuje rozmiary inwestycji tego sektora w nowe technologie i urządzenia, a pośrednio wpływa na jego konkurencyjność. Dotychczasowa ograniczona liczba alternatywnych źródeł finansowania sprawiła, że MŚP są obecnie jeszcze bardziej wrażliwe na negatywne skutki ostatniego kryzysu. Dlatego obecne regulacje ostrożnościowe, w celu zwiększenia dostępności finansowania dla MŚP, przewidują preferencyjne zasady kalkulacji wymogów kapitałowych z tytułu ekspozycji wobec tego sektora (współczynnik korygujący równy 0,7619). W konsekwencji, powinno to skłonić banki do zwiększenia zaangażowania kredytowego wobec MŚP, a to z kolei powinno umożliwić rozwój tego sektora nawet w przypadku poważnych zakłóceń na rynku (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r.).

4. Możliwe słabości rozwiązań antycyklicznych

Wprowadzone rozwiązania antycykliczne wydają się jak najbardziej uzasadnione, jednak może się okazać, że nie rozwiążą one problemu intensyfikacji procykliczności działalności kredytowej. Istotną bowiem będzie reakcja sektora bankowego na wprowadzane rozwiązania. Dotychczasowe doświadczenia z regulacjami ostrożnościowymi (Bazylea I i Bazylea II) wskazują, że wyższy wymóg kapitałowy wcale nie musi ograniczać poziomu podejmowanego przez banki ryzyka. Bardziej restrykcyjne regulacje powodowały, że banki angażowały się w alternatywne przedsięwzięcia o wyższej stopie zwrotu z kapitału, a w konsekwencji były narażone na jeszcze większe ryzyko (zjawisko negatywnej selekcji). Banki w reakcji na wprowadzenie regulacji Bazylei I przenosiły ryzyko z bilansu na operacje pozabilansowe. Z kolei Bazylea II spowodowała wzrost skali skomplikowanych transakcji z wykorzystaniem instrumentów pochodnych i upowszechniła zjawisko arbitrażu kapitałowego (sekurytyzacja i swapy zabezpieczeń). Także mechanizm rezerw dynamicznych stosowany w Hiszpanii nie zdołał powstrzymać nadmiernego wzrostu kredytowania i nie uchronił sektora bankowego w tym kraju od późniejszych problemów. Można na tej podstawie wnioskować, że rozwiązania antycykliczne dedykowane wyłącznie dla ryzyka kredytowego nie złagodzą procykliczności. Dlatego konieczne staje się monitorowanie skuteczności wprowadzonych rozwiązań i ich wpływu na pozostałe obszary działalności bankowej.

Przyjęte rozwiązania w zakresie przeciwdziałania procykliczności działalności kredytowej nie są wolne od wad, na co wskazują eksperci. Mechanizm uzależnienia poziomu wymaganego kapitału od cyklu koniunkturalnego był krytykowany przez Kashyapa, Rajana i Steina (2008), którzy stwierdzili, że przyjęcie takiego rozwiązania będzie skutkowało negatywnymi konsekwencjami. Konieczność utrzymywania nadmiernego poziomu kapitału w okresie dobrej koniunktury wpłynie na wzrost oczekiwanego kosztu finansowania, a to w dalszej kolejności na spadek poziomu aktywności banków i ograniczenie ogólnej aktywności gospodarczej. W dodatku okres sprzyjającej koniunktury występuje częściej niż recesja. Sygnalizowali oni także, że rozwiązanie takie nie przeciwdziała problemowi pryncypał – agent, który dotyczy relacji między zarządzającymi bankami a inwestorami. Inwestorzy nadal będą oczekiwać wysokiej stopy zwrotu z zainwestowanego kapitału, obawiając się jednocześnie konsekwencji niewłaściwego zarządzania. W odpowiedzi na identyfikowane zagrożenia postulowali utworzenie wydzielonego funduszu (pełniącego rolę ubezpieczenia) na ratowanie banków jako korzystniejszego rozwiązania. Istotą tego rozwiązania byłoby pozostawienie bankom wyboru pomiędzy obowiązkiem utrzymywania wyższego poziomu kapitału zależnego od stanu koniunktury a ubezpieczeniem. Jednak w tym drugim przypadku mogłoby dochodzić do nasilenia się pokusy nadużycia.

Krytyka narzędzi antycyklicznych dotyczy także zasadności stosowania wskaźnika odchylenia relacji kredytu do PKB. Błędne określenie wartości bufora antycyklicznego, jak również momentu jego rozwiązania, może powodować nieuzasadnioną

stratę ekonomiczną (zarówno w skali banku, jak i gospodarki) lub niedoszacowanie jego poziomu. Należy także pamiętać, że oddziaływanie decyzji o podniesieniu poziomu bufora jest opóźnione w czasie (decyzja obowiązuje po 12 miesiącach od podjęcia), co może powodować okresowe jego niedopasowanie do bieżącej sytuacji gospodarczej. Ponadto, w trakcie konsultacji regulacji ostrożnościowych podnoszona była przez niektórych regulatorów oraz przedstawicieli sektora bankowego kwestia optymalności zastosowania filtra HP. Jednak w tym przypadku nie kwestionowano zasadności stosowania narzędzia, ale wartość parametru wygładzania lambda (Alfonsi 2010). Bardziej dogłębną krytykę metody tworzenia bufora antycyklicznego wyrazili Repullo i Saurina (2011). Wykazali oni, że w niektórych krajach wskaźnik relacji kredytu do PKB jest ujemnie skorelowany ze wzrostem PKB. Dlatego posługiwanie się nim jest niewłaściwe, ponieważ osiągnąć efekt byłby odwrotny od zamierzonego. Jednocześnie zaproponowali w jego miejsce wskaźnik oparty na wroście kredytu.

Innym problemem jest zagadnienie określania wartości antycyklicznego bufora kapitałowego z punktu widzenia jego skuteczności. Powstaje bowiem pytanie, czy jego wysokość powinna być uzależniona wyłącznie od określonych parametrów ekonomicznych, czy od decyzji uprawnionego organu nadzoru, jak stanowią obecne regulacje. W opinii Griffith-Jones, Ocampo i Ortiza (2009), obecne rozwiązanie powoduje konieczność prospektywnego szacowania optymalnego poziomu wymaganego kapitału – z punktu widzenia sytuacji makroekonomicznej kraju i celów makroostrożnościowych. Taki sposób przeciwdziałania procykliczności zalecany był także przez Komitet Europejskich Nadzorców Bankowych (CEBS 2009). Trudno jednak nie dostrzec największej wady takiego rozwiązania, a mianowicie problemu obiektywności ocen regulatora. W tym kontekście Alfonsi (2010) wyraża uzasadnioną wątpliwość, czy w okresie spowolnienia, któremu towarzyszy jednoczesny wzrost ogólnego poziomu ryzyka, decydenci nie poddadzą się presji sytuacji i rzeczywiście obniżą poziom bufora antycyklicznego. Wątpliwość taka nie dotyczy alternatywnego podejścia, w którym decyzja o jego wysokości uzależniona jest od określonej reguły, podobnie jak w przypadku wprowadzonego w Hiszpanii mechanizmu dynamicznie tworzonych rezerw. Niezależnie od docelowego wariantu rozwiązania, największym wyzwaniem będzie jednak dobór właściwych czynników i kalibracja wartości progowych, które będą decydowały (pośrednio lub bezpośrednio) o wartości bufora antycyklicznego.

Dotychczasowe wnioski, przedstawione w niniejszym artykule, dotyczące wpływu regulacji ostrożnościowych na procykliczność działalności kredytowej, koncentrowały się na narzędziach antycyklicznych i konsekwencjach ich wdrożenia. Narzędzia te będą jednak wdrażane stopniowo (pełna implementacja ma nastąpić dopiero w 2019 r.), a wachlarz wprowadzanych zmian jest zdecydowanie szerszy. Jest to o tyle istotne, że zmiany te mogą pośrednio oddziaływać na przedmiotowy problem. Podstawowym celem wprowadzanych zmian jest ograniczenie poziomu podejmowanego przez banki ryzyka, co w założeniu ma przyczynić się do zwiększenia stabilności rynków finansowych, a tym samym powoduje zwiększenie

restrykcyjności regulacji ostrożnościowych. Cel ten postanowiono osiągnąć przez redefinicję funduszy własnych (ograniczając katalog instrumentów finansowych do instrumentów odpornych na zaburzenia rynkowe), dodatkowe bufory kapitałowe oraz zwiększenie wymogów kapitałowych z tytułu podejmowanego ryzyka. Nie negując wyznaczonego celu, nie można jednak nie zauważyć, że bezpośrednią konsekwencją zwiększenia wymagań będzie ograniczenie dostępności kredytu, a w dalszej kolejności niższa rentowność działania banków. Brak możliwości poprawy tej rentowności będzie determinowany dodatkowo przez ograniczenie dopuszczalnego wskaźnika dźwigni. Doprowadzi to, co prawda, do ograniczenia podejmowanego ryzyka i prawdopodobnie do zwiększenia stabilności finansowej (przynajmniej przejściowo), ale należy uwzględnić również to, że rentowność działania banku będzie miała także wpływ na możliwość pozyskania dodatkowego kapitału wymaganego przez regulacje. Ponadto, spadek rentowności sektora bankowego i ograniczenie dostępności kredytu może nadmiernie schłodzić gospodarkę, wywołując jednocześnie niekorzystne skutki w innych sektorach gospodarki znajdujących się w fazie wzrostu (efekt zarażania międzysektorowego), charakteryzujących się naturalną procyklicznością.

Innym celem regulacji ostrożnościowych jest poprawa odporności instytucji finansowych na utratę płynności i rozwiązanie problemów związanych z finansowaniem wynikającym z niedopasowania terminów zapadalności/wymagalności należności i zobowiązań. Cel ten ma być osiągnięty za pomocą minimalnych poziomów współczynników: pokrycia płynności (ang. *liquidity coverage ratio* – LCR) i stabilnego finansowania (ang. *net stable funding ratio* – NSFR). Spełnienie wymagań z tytułu wskazanych współczynników (ich wprowadzanie będzie odbywać się sukcesywnie aż do 2019 r.), będzie skutkowało koniecznością przebudowy struktury bilansów, która powinna zapewnić ograniczenie ryzyka płynności. Niestety poprawa płynności związana jest z sygnalizowanym już spadkiem rentowności działalności banków i dalszym ograniczeniem dostępności kredytów (ograniczenie lub zamiana zaangażowania kredytowego na rzecz tzw. aktywów płynnych). W konsekwencji może to prowadzić do nasilenia zjawiska selekcji negatywnej (angażowanie się w ryzykowne przedsięwzięcia, które zapewniałyby odpowiedni zwrot z kapitału), a w dalszej kolejności – pogłębienia się trudności sektora bankowego i wzrostu poziomu jego koncentracji.

W kontekście okresu przejściowego wdrażania wymogów ostrożnościowych warto również zastanowić się nad zjawiskiem cykliczności kryzysów i ewentualnych skutków pojawienia się kryzysu. Teoretycznie wprowadzane regulacje powinny ograniczyć możliwość wystąpienia kryzysu oraz złagodzić jego konsekwencje. Jednak, jak wskazuje dotychczasowe doświadczenie, źródłem kryzysu wcale nie musi być sektor finansowy, a jego przyczyny mogą mieć bardzo różny charakter (np. sytuacja polityczna). W związku z tym, regulacje te mogą mieć ograniczoną możliwość oddziaływania na przebieg samego kryzysu, ale jego skutki mogą być odczuwalne przez ten sektor i to w okresie wymaganej akumulacji kapitału przez banki oraz ograniczania dostępności kredytów. W efekcie dojdzie do schłodzenia gospodarki w okresie, kiedy należałoby stymulować koniunkturę gospodarczą.

Zakończenie

Zasadność wprowadzonych rozwiązań antycyklicznych jest trudna do podważenia w świetle zgłaszanych postulatów. Nie należy jednak pomijać przedstawionych ewentualnych negatywnych konsekwencji wprowadzonych zmian, które pośrednio mogą wywierać wpływ także na procykliczność działalności kredytowej. W związku z tym oczywiste jest, że muszą one być rozpatrywane łącznie, biorąc pod uwagę różne aspekty działalności banków oraz konsekwencje dla całej gospodarki. Różnorodne powiązania instytucji tworzących sektor finansowy tylko zwiększają stopień złożoności tego zadania. Częściowym rozwiązaniem problemu są przeprowadzone zmiany strukturalne systemu nadzoru, polegające m.in. na przekształceniu komitetów nadzorców poszczególnych sektorów finansowych w formalne organy nadzoru paneuropejskiego (np. Komitet Europejskich Nadzorców Bankowych przekształcono w Europejski Urząd Nadzoru Bankowego). Powstała także Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego, której zadaniem jest ograniczanie ryzyka systemowego. Powinno to sprzyjać lepszej koordynacji działań nadzorczych, również w kontekście procykliczności, zachodzą jednak obawy, że ułatwi to prowadzenie działalności międzynarodowym konglomeratom finansowym i utrudni wykonywanie efektywnego nadzoru. Mimo prowadzonych badań nad konsekwencjami nowych regulacji, można odnieść wrażenie, że ich twórcy nie do końca oszacowali skalę tych konsekwencji dla całego rynku.

Reasumując, wprowadzone regulacje ostrożnościowe należy ocenić pozytywnie w kontekście postawionego celu w zakresie ograniczenia procykliczności działalności kredytowej. Zaimplementowane narzędzia antycykliczne, pomimo wskazywanych wad, są adekwatne do wskazanego problemu. Wątpliwości może jednak budzić, czasami zbyt arbitralny, sposób ich wykorzystania (antycykliczny bufor kapitałowy). Można również sądzić, że podczas projektowania obecnych regulacji nie doszacowano wpływu pozostałych zmian na procykliczność w długim okresie, jak również ich wpływu na cykl koniunkturalny w okresie przejściowym, tj. do czasu implementacji wszystkich ich postanowień. Przy niekorzystnym rozwoju sytuacji mogą one przyczynić się do stymulacji procykliczności działalności kredytowej i powodować w przyszłości skutek odwrotny do zamierzonego. W tym kontekście proces wdrażania regulacji oraz konsekwencje po ich pełnej implementacji powinny być objęte bardzo dokładnym monitoringiem – pod kątem oceny rzeczywistych ich skutków. Ocena ta powinna obejmować nie tylko obszar ryzyka podejmowanego przez instytucje finansowe i stabilność finansową, ale również wpływ na procykliczność działalności kredytowej oraz cykl koniunkturalny. Z drugiej jednak strony należy pamiętać, że zakres i zasięg oddziaływania zmian ma niespotykaną dotychczas skalę. Z tego powodu i w celu uwzględnienia specyfiki systemów gospodarczych różnych krajów, stanowią one formę wypracowanego kompromisu na szczeblu międzynarodowym. Dlatego raczej należałoby je postrzegać jako ramy jednolitych standardów obowiązujących rynek finansowy, które wpływają pozytywnie na stabilność finansową oraz konkurencyjność wewnątrz tego sektora, niż krytykować zasadność ich wprowadzenia.

Literatura

- Alfonsi, D., *The industry's perspective on the countercyclical package*, CEBS seminar New rules on procyclicality package, Rome 2010.
- Altman, E.I., Saunders, A., *An analysis and critique of the BIS proposal on capital adequacy and ratings*, „Journal of Banking and Finance”, vol. 25, 2001.
- Altman, E.I., Bharath, S.T., Saunders, A., *Credit ratings and the BIS capital adequacy reform agenda*, „Journal of Banking and Finance”, vol. 26, 2002.
- Amato, J.D., Furfine, C.H., *Are credit ratings procyclical?*, BIS Working Papers no 129, Bank for International Settlements, Basel 2003.
- Bancarewicz, G., *Procykliczne zachowania banków a Nowa Umowa Kapitałowa*, „Bezpieczny Bank”, nr 3/4 (24/25), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Warszawa 2004.
- BCBS, *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – A Revised Framework Comprehensive Version*, Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, Basel 2006.
- BCBS, *Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer*, Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, Basel 2010.
- BCBS, *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*, Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, Basel 2011.
- Berger, A.N., Udell, G.F., *The Institutional Memory Hypothesis and the Procyclicality of Bank Lending Behaviour*, BIS Working Papers no 125, Bank for International Settlements, Basel 2003.
- Blum, J.M., *Why 'Basel II' may need a leverage ratio restriction*, Swiss National Bank Working Paper 2007-4, Zurich 2007.
- Blum, J.M., Hellwig, M., *The macroeconomic implications of capital adequacy requirements for banks*, „European Economic Review”, no 39, 1995.
- Caruana, J., *Monetary Policy and Basel II*, 33rd Economics Conference, Vienna, 13 may 2005 r.
- Chen, N., *Bank net worth, asset prices and economic activity*, „Journal of Monetary Economics”, no 48, 2001.
- CEBS, *CEBS Position Paper on a countercyclical capital buffer*, Committee of European Banking Supervisors, London 2009.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE – Dz.U. UE L 176 z 27.06.2013 (z późn. zm.).
- Dziekoński, P., *Ocena wpływu nowych regulacji Komitetu Bazylejskiego na rozwój rynku bankowego w perspektywie średniookresowej*, w: Wierzba, R., Iwanicz-Drozdowska, M., Lepczyński, B. (red.), *Nowa Umowa Kapitałowa Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego konsekwencje dla gospodarki i sektora bankowego w Polsce*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2004.
- Frye, J., *Depressing Recoveries*, Policy Studies, Federal Reserve Bank of Chicago, 2000.

- Goodhart, C., *Financial regulation, credit risk and financial stability*, „National Institute Economic Review”, no 192, April 2005.
- Goodhart, C., Hofmann, B., Segoviano, M., *Bank regulation and macroeconomic fluctuations*, „Oxford Review of Economic Policy”, vol. 20, no 4, 2004.
- Greenspan, A., *The financial safety net*, The 37th Annual Conference on Bank Structure and Competition of the Federal Reserve Bank of Chicago, Chicago May 10, 2001.
- Griffith-Jones, S., Ocampo, J.A., Ortiz, A., *Building on the counter-cyclical consensus: a policy agenda*, Foundation for European Progressive Studies, Initiative for Policy Dialogue, Columbia University 2009.
- Grzesiak, K., *Procykliczność działalności kredytowej*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy Nr 117, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2012.
- Kajuth, F., *Procyclicality, Financial Stability and the Distribution of Bank Capital*, Munich 2006.
- Kashyap, A.K., Rajan, R.G., Stein, J.C., *Rethinking capital regulation*, paper presented at the Federal Reserve Bank of Kansas City Symposium, 2008.
- Kochaniak, K., *Kapitał regulacyjny sektora bankowego w Polsce na tle rozwiązań Bazylei III*, Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Naukowego, nr 11, Kraków 2011.
- Koleśnik, J., *Bezpieczeństwo systemu bankowego*, Difin, Warszawa 2012.
- Koleśnik, J., *Kształt nadzoru bankowego i regulacji nadzorczych w Unii Europejskiej i w Polsce*, w: Nowakowski, J. (red.), *Instrumenty i regulacje bankowe w czasie kryzysu*, Difin, Warszawa, 2010.
- Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie skutków dyrektyw 2006/48/WE i 2006/49/WE w zakresie cyklu gospodarczego*, SEK(2010)754, Bruksela 2010.
- Komisja Europejska, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms and amending Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial conglomerate*, European Commission, Brussels 2011.
- Komisja Europejska, *Streszczenie oceny skutków – Wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych*, SEK(2011) 950, Bruksela 2011.
- Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady – Drugie sprawozdanie w sprawie skutków dyrektyw 2006/48/WE i 2006/49/WE w zakresie cyklu gospodarczego*, COM(2012) 400, Bruksela 2012.
- Marcinkowska, M., *Procykliczność i antycykliczność regulacji bankowych*, Zeszyty Naukowe nr 140, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2010.
- Matuszyk, A., *Ryzyko kredytowe*, w: Iwanicz-Drozdowska, M. (red.), *Zarządzanie ryzykiem bankowym*, Poltext, Warszawa 2012.
- Repullo, R., Saurina, J., *The countercyclical capital buffer of Basel III. A critical assessment*, CEMFI Working Papers no 1102, Madrid 2011.
- Repullo, R., Saurina, J., Trucharte, C., *Mitigating the Procyclicality of Basel II, Macroeconomic Stability and Financial regulation: Key Issues for the G20*, edited by: M. Dewatripont, X. Freixas and R. Portes, RBWC/CEPR 2009.

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 – Dz.U. UE L 176 z 27.06.2013 (z późn. zm.).
- Saurina, J., Trucharte, C., *An assessment of Basel II procyclicality in mortgage portfolios*, „Journal of Financial Services Research”, vol. 32, no 1–2, 2007.
- Shin, H., *Financial intermediation and the post-crisis financial system*, BIS Working Papers, no 304, 2010.
- Strześliński, K., *Problem procykliczności bazylejskich regulacji bankowych i próby jego rozwiązania – przegląd literatury*, „Bank i Kredyt”, nr 5 (43), NBP, Warszawa 2012.
- Tanaka, M., *How do bank capital and capital adequacy regulation affect the monetary transmission mechanism?*, CESifo Working Paper no 799, 2001.
- Zaleska, M. (red.), *Unia bankowa*, Difin, Warszawa 2013.

Słowa kluczowe: procykliczność działalności kredytowej, Bazylea II, Bazylea III, CRR/CRD IV, narzędzia antycykliczne

The Impact of Basel III on the Procyclicality of Lending Activity

Summary

Procyclicality of credit activity is a phenomenon perceived for a long time and widely discussed in the literature. It is of concern primarily in the context of the range of tools impact and optimal level of stringency of prudential regulations that would ensure sustainable economic development. Among these considerations, one can see views that conclusively proved that the force to the end of 2013, the provisions of the Basel II and its amendment (the so-called Basel 2.5) not only does not solve the problem of procyclicality, but also intensify its impact on the economy. Existing since the beginning of 2014 new supervisory regulations (CRR/CRD IV), which is an implementation of the provisions of Basel III, contain many tools and solutions that are assumed to counteract the procyclicality of credit activities, and consequently reduce the cyclical nature of the economy.

The purpose of this article is to attempt to assess the solutions implemented in the counter-cyclical provisions of Basel III and their effectiveness and consequences for the banking sector and the entire economy.

Keywords: procyclicality of credit activity, Basel II, Basel III, CRR/CRD IV, countercyclical tools